

קונטרס תורתו מגן לנו

ביאורים ועיונים
בעניני ל"ג בעומר

מאת הרב מרדכי יוסף זקוטיןסקי שליט"א
רב דקהל מבקשי השם
יוצא לאור ע"י
חמכון לחוצאת שיעורי וכתבי רבינו שליט"א

קונטרס

תורתו מגן לנו

ביאורים ועיונים
בעניני ל"ג בעומר

מאת הרב מרדכי יוסף זקונינסקי שליט"א
רב דקהל מבקשי השם

יוצא לאור ע"י
המכון לדוֹצָאָת שיעורי וכתבי רבינו שליט"א

מכון חורו להשם

אפשר לשמוע את השיעורים
בשפת האנגלית בtorah anytime,
או בwww.kmhlawrence.com

היות שהמכון בתחילת דרכה,
חשוב לנו מאוד
לשמוע רעיונות והצעות לשיפור,
אפשר לשלוח תגובות, הערות, ותיקונים
בכתובת מייל
pinchosbirnbaum@gmail.com
או בכתובת
kmhlawrence@gmail.com

ל"ג בעומר כניסה לקודש הקדשים, תיקון נשמות נדב ואביהו

כמה הערות בענין ל"ג בעומר

פתח דברינו יאיר, כמה הערות בענין ל"ג בעומר.

א. ל"ג בעומר חל בשבוע שמתקנים בו מידת 'הוד'. השבוע מתחיל עם פסח שני, ובהוד שבהוד, חל ל"ג בעומר. לכאורה, אמור להיות קשר בין פסח שני לל"ג בעומר, פסח שני אמור להיות השער והפתח להוביל אותנו לתוך האור של ל"ג בעומר. אבל כד נעיין טובא נראה שלא רק שאין קשר ביניהם, אלא שיש להם נקודות הפוכות לגמרי, וכמו שנבאר.

פסח שני ניתן לכלל ישראל, בזכות טענתם, 'למה נגרע', היהודים שהיו טמאי מת טענו שגם להם מגיע להקריב קרבן פסח. ולכאורה טענה זו שייכת בכל מצוות התורה, שניתנו לכל יהודי, ואז יכול להיות טענה ליהודי, למה נגרע, בתור יהודי מגיע לי לקיים את מצוות התורה, וצריך להיות פתרון גם למי שטמא בזמן הקרבת הפסח, אבל ל"ג בעומר הוא יום שחוגגים בו נתינת תורת הסוד, וא"כ ע"ז לא שייך לומר למה נגרע, זה בחינת 'עבודת מתנה', מתנת חנים וזכות שהרבש"ע מסר ליחידי סגולה, להיכנס לעולם הרז, אבל לא שייך על זה טענה, 'למה נגרע'.

העולה מדברינו, שהמהות של פסח שני, סותרת את המהות של ל"ג בעומר, וא"כ איך יכול להיות שפסח שני הוא השער והפתח, שמוביל אותנו לתוך האור של ל"ג בעומר?

ב. פסח שני ניתן לכלל ישראל, כמו שמתואר בפסוקים, שהיו אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם, ולא יכלו לעשות הפסח, ולכן ניתנה להם הזדמנות נוספת. בחז"ל יש כמה דעות איך הם נטמאו, והדעה שהאריז"ל נוקט כמוה היא, שהם נטמאו מהוצאת נדב ואביהו מקודש הקדשים.

האריז"ל מגלה, שנשמת נדב ואביהו היתה נשמה אחת, מחולקת לשלושה, נדב, אביהו ואליהו הנביא, בסוד אנ"א.

חז"ל אומרים (שבת לג:) שאליהו הנביא היה זה שמסר לרשב"י שהוא יכול לצאת מהמערה, הוא 'השדכן' של רשב"י עם העולם הזה. ועוד אנו מוצאים שאליהו הנביא היה זה שגילה לצדיקים את כל סתרי התורה במשך הדורות, נמצא שאליהו הנביא מביא את אורו של רשב"י לעוה"ז, ונדב ואביהו (שהם חלק מנשמת אליהו) הם הביאו את אורו של פסח שני לעולם, ופסח שני מוביל אותנו לאורו של רשב"י.

העולה מדברינו שסוד נשמות 'אנ"א' הוא המקשר את העולם לאורו של רשב"י, ועלינו להבין את ביאור הענין.

ג. בגמ' מובא (שבת לג:) שרשב"י ור' אלעזר יצאו מהמערה, וראו אנשים שמתעסקים בענייני עוה"ז, כל מקום שנתנו עיניהם בו, מיד נשרף, ולכן חזרו למערה. ולכאורה קשה, הרי ישיבתם במערה נתנה להם את

ההסתכלות הזאת על העולם, וא"כ החזרה למערה, היא היפך התועלת, כי הם עוד יותר יתנתקו מעניני העולם הזה.

ד. אחרי שרשב"י ובנו חזרו למערה, ושהו שם שנה נוספת, יצאו ממערתם, וראו איך חביבות המצוות על ישראל, ויכלו לסבול את עיסוק האנשים בעניני העוה"ז. האחרונים מייסדים, שבמקום שכתוב בחז"ל ר' שמעון, הרי זה מימרא מלפני שהותו במערה, וכשכתוב רשב"י, זה מימרא שאמר אחר יציאתו מהמערה. במסכת ברכות מובא, וז"ל הגמ',

"תנו רבנן ואספת דגנך, מה תלמוד לומר, לפי שנאמר לא ימוש ספר התורה הזה מפיו, יכול דברים בכתבן, תלמוד לומר ואספת דגנך, הנהג בהן מנהג דרך ארץ דברי רבי ישמעאל, רבי שמעון בן יוחי אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ודש בשעת דישה וזורח בשעת הרוח, תורה מה תהא עליה, אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי אחרים, שנאמר ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו', ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי עצמן, שנאמר ואספת דגנך, ולא עוד אלא שמלאכת אחרים נעשית על ידן שנאמר ועבדת את אויבך וגו'"

הרי שרשב"י אחרי יציאתו מהמערה סובר, שאסור להתעסק עם עניני עוה"ז, ולכאורה, איך זה עולה בקנה אחד עם הכתוב בגמ' שבת, שהוא כבר היה יכול לסבול את העוה"ז.

סוגיית כבוד בית הכנסת, וכניסה אליה לצורך דברי חול

כדי לבאר את עומק הסוגיא, ניכנס כדרכינו, לנגלות התורה, ומשם נדלה את הביאור שיישפוך אור על סוגיא דנן.

הנה, ישנן הלכות רבות בענין כבוד בית הכנסת ובית המדרש: אסור להיכנס בהם למצוא מחסה מפני החום והגשם, אסור להיכנס בהם לקצר את דרכו, ואסור להיכנס בשביל לקרוא לחבירו הנמצא שם (שו"ע סי' קנא).

השו"ע (שם סוף סעי' א') מביא היתר להיכנס לצרכיו, אם הוא לומד שם מעט, וז"ל השו"ע "ואם צריך ליכנס בהם לצרכו, כגון לקרוא לאדם, יכנס ויקרא מעט או יאמר דבר שמועה, ואח"כ יקראנו, כדי שלא יהא נראה כאילו נכנס לצרכו; ואם אינו יודע לא לקרות ולא לשנות, יאמר לאחד מהתינוקות: קרא לי פסוק שאתה קורא בו או ישהה מעט ואח"כ יצא, שהישיבה בהם מצוה, שנאמר: אשרי יושבי ביתך (תהילים פד, ה)".

ההיתר מובא רק לגבי האיסור להיכנס לקרוא לאדם, או לקצר את דרכו (ביאה"ל שם ד"ה לעשותו דרך), אבל לא נאמר לגבי איסור הכניסה לבית הכנסת לצורך מחסה מחום או מגשם, וכמו שמבואר שם במשנה ברורה (ס"ק ד') עיי"ש ובשעה"צ.

וצריך להבין את עומק הענין.

באחרונים נאמרו כמה מהלכים.

סיבות למה לא נאמר ההיתר של לקרוא פסוק וכדומה, בכניסה לבית הכנסת 'מפני החמה'

א. המשנה ברורה (שם) סובר, שההיתר נאמר רק כשאין ברירה, הוא צריך לקרוא לאדם השווהה בבית הכנסת, או שצריך לעבור דרך בית הכנסת, אבל כשצריך למצוא מחסה מפני החום והגשם, הוא יכול להיכנס לבית של חול.

ב. האחרונים אומרים עוד מהלך, שכל ההיתר נאמר, רק כשלומד או יושב בבית הכנסת לפני שקורא לחבירו, כך שלא ניכר שניכנס לצורך עצמו, וגם כשנכנס לקצר דרכו, צריך להזכיר פסוק, מיד בכניסתו, לפני שמקצר את הדרך, אבל כשנכנס לצורך מחסה מפני החום והגשם, לא שייך שילמד קודם, כי בעצם כניסתו כבר נהנה ממחסה.

ביאור הענין לפי דיוק דברי הרמב"ם

ברם, כד נדייק במקור הדברים ברמב"ם נבחין שיש חילוק מהותי בין האיסור להיכנס לצורך מחסה מחום וגשם, לבין האיסור להיכנס לקרוא לחבירו, או לקצר דרכו.

הנה ז"ל הרמב"ם (הלכות תפילה פי"א ה"ו),

"בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהן קלות ראש, כגון שחוק והיתול ושיחה בטלה, ואין אוכלין בהן ואין שותין בהן, ואין ניאותין בהן ואין מטיילין בהן, ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים וכו'"

הרי שהאיסור להיכנס בהם למצוא מחסה מחוס וגשם, נכלל באיסור קלות ראש בבית הכנסת.

הרמב"ם ממשיך (שם ה"ח-ט) להביא את האיסור לקצר דרכו, דרך בית הכנסת, וז"ל,

"היה לבית הכנסת או לבית המדרש שני פתחין לא יעשנו קפנדריא כדי שיכנס בפתח זה ויצא בפתח שכנגדו לקרב הדרך שאסור ליכנס בהן אלא לדבר מצוה, מי שצריך ליכנס לבית הכנסת לקרות תינוק או חבירו יכנס ויקרא מעט או יאמר שמועה ואח"כ יקרא חבירו כדי שלא יכנס בשביל חפציו בלבד ואם אינו יודע יאמר לתינוק מן התינוקות קרא לי הפסוק שאתה קורא בו או ישהה מעט בבית הכנסת ואח"כ יצא שהישיבה שם מעסקי המצות היא שנאמר אשרי יושבי ביתך וגו'"

הרי שהרמב"ם כותב כאן שהאיסור נובע מזה ש'אסור להיכנס להן אלא לדבר מצוה'.

ויש לבאר, שישנם תרי דינים, יש הלכה שאסור להשתמש עם בית הכנסת לשימושים המראים זלזול בקדושתו, שחוק והיתול וכדומה, ונכלל בזה גם האיסור להיכנס בו למצוא מחסה מפני החום והגשם, כי שימוש עם בנין בית הכנסת לצרכיו האישיים של האדם, מראה זלזול במי ששוכן שמו בבית הזה, ולזה לא יועיל לומר פסוק או לשבת שם זמן מה, כיון שהפעולה העיקרית שלו מראה על זלזול בקדושת בית הכנסת.

ויש הלכה נוספת, 'שאסור להיכנס בהן אלא לדבר מצוה', כאן מדובר על מקרה שהוא לא משתמש עם בנין בית הכנסת לצרכיו האישיים, כיון שהוא בכלל לא צריך את בנין הבית הכנסת, אלא, חבירו נמצא שם, אם חבירו היה נמצא במקום אחר, היה צריך להיכנס למקום ההוא. אבל עדיין בפועל הוא כן נכנס לבית הכנסת, ועל זה יש הלכה שכשנכנסים לבית הכנסת צריך לשים על לבו, שהמקום אשר עומד עליו אדמת קודש הוא, אסור לאדם להיכנס לבית הכנסת, בלי שימת לב מיוחדת, ולזה מספיק שהוא לומד פסוק או מתעכב ויושב בבית הכנסת, שבה כבר הראה שימת לב לקדושת המקום.

תמיה בענין 'בזאת יבא אהרן אל הקודש'

כתוב בפסוק (ויקרא ט"ז ג) "בזאת יבא אהרן אל הקודש" שמותר לכהן גדול להיכנס לקודש הקדשים רק לאחר שעשה את הפעולות המבוארות בפרשת אחרי מות. חז"ל אומרים (ויקרא רבה כא' ז') שכאשר משה רבינו שמע מהרבש"ע את הפסוק 'בזאת יבא אהרן אל הקודש' נצטער, וז"ל,

"א"ר יהודה ברבי סימון צער גדול היה לו למשה בדבר זה, אמר אוי לי שמא נדחף אהרן אחי ממחיצתו בכל עת, וכו' אמר הקדוש ברוך הוא למשה לא כשם שאתה סבור לא עת לשעה ולא עת ליום ולא עת לשנה ולא עת ליי"ב שנה ולא עת לשבעים שנה ולא עת לעולם, אלא בכל שעה שהוא רוצה ליכנס יכנס רק שיכנס בסדר הזה".

ולכאורה יש כאן מקום להעיר, דמה היא התועלת והסיבה לרצות להיכנס לבית קדשי הקדשים, אם הסיבה היא כדי לראות את הנעשה

שם, אז מובן תשובת הרבש"ע למשה רבינו, שאהרון יכול להיכנס לקודש הקדשים אלא שעליו לעשות כמה פעולות קודם לכן. אבל הרי ברור שלא זו היא התכלית בכניסה לבית קודש הקדשים, התכלית הנכספת היא, לזכות ל'ונועדתי לך שם', להתוועד כביכול עם הרבש"ע. ולפי זה, לכאורה, אינה מובנת תשובת הרבש"ע למשה רבינו, וכמו שיתבאר.

ונביא משל, לגדול הדור, שכדי להכנס אליו צריך לקבוע זמן עם הגבאים. ישנו יהודי אחד, שקיבל רשות מהרב לבוא בכל עת שירצה. כמובן שאופן השיח של אותו יהודי עם הרב ואופן השיח של כל יהודי אחר יהיו שונים בתכלית השינוי, היהודי המקורב לרב הרי כל הליכותיו הם כ'בן בית', לעומת יהודי אחר הוא כ'אורח'.

ואם כך, קשה להבין את תשובת הרבש"ע למשה רבינו, הרי בזה שאהרון הכהן צריך לעשות הכנות רבות כדי לזכות להיכנס לקודש הקדשים הרי זה הוכחה שכניסתו היא כאורח ולא כבן בית, ומדוע נחה דעתו של משה רבינו?

ביאור 'בזאת יבא אהרן אל הקודש' שכל יהודי יש לו זכות להיכנס לקודש הקדשים

ויש לבאר, שכל ההכנות המוטלות על אהרון הכהן הם לא מצד הרבש"ע, הרבש"ע אומר לכל יהודי, קודש הקדשים פתוח לפניך, אני מחכה ורוצה לפגוש אותך, והסיבה שרק 'בזאת' יכול האדם להיכנס, זה

בגלל חולשת האדם, הכלים של האדם לא יוכלו להכיל את רוב האור שיש בקודש הקדשים, ולכן הוא צריך הכנות מרובות כדי שכליו יהיו ראויים לקבל את 'אור מופלא רום מעלה' דבית קדשי הקדשים, (אבל משה רבינו, שלא קם כמוהו, כליו היו כ"כ מזוקקים, שהוא היה מוכן כל הזמן להיכנס לבית הנפלא הזה).

התרגום של המילה 'קודש' הוא מובדל ומופרש, א"כ לכאורה 'קודש קדשים' אמור להיות מקום סגור ומופרש שאסור להיכנס אליו, ומי פעל זאת, שכל יהודי מוזמן לבית הוי"ה.

סוגיית נדב ואביהו

איתא בספה"ק שאת זה פעלו נדב ואביהו על ידי הקטורת שלהם.

בענין חטא נדב ואביהו יש להבין, שכתוב (ספרי זוטא, בהעלותך יא' ב') שהאש ששרפה אותם היתה האש של המזבח שקיבל את הקטורת, ומשמע שהקטורת התקבלה, ואח"כ הם נהרגו. ולמה זה התקבל, ואם זה התקבל למה הם נהרגו?

וכתוב בפסוק (שמות כט' מג') 'ונקדש בכבודי' ודרשו חז"ל (זבחים קטו:) אל תקרי בכבודי אלא במכובדי וכו', ומשמע מזה שהמקדש התקדש על ידי הקטורת שלהם, וצריך להבין, מה היה חסר בקדושת המשכן, הרי כבר הקריבו את כל שמונת ימי המילואים, ומה הקטורת שלהם פעלה, ואיך זה קרה ע"י אש זרה?

נשמת אנ"א מנפש דאדם הראשון לפני החטא

ונבאר את הענין על פי יסוד דברי רבינו האריז"ל. ידוע שלכל אדם יש חמישה חלקי נשמה: נפש רוח נשמה חיה יחידה, נרנח"י, מגלה האריז"ל (ספר הליקוטים פרשת אחרי מות) שלאחר חטא אדם הראשון נסתלקו ממנו הרוח נשמה חיה ויחידה, ונפשו גם יצאה מגופו, אבל לא הסתלק לגנזי מרומים, רק נשאר לחפוף מעליו.

נדב, אביהו ואליהו הנביא קיבלו את נפשו של אדם הראשון מלפני החטא.

העולה מדבריו הקדושים, שנשמת נדב ואביהו שייכת לבחינה של לפני חטא אדם הראשון.

לפני החטא, כל יהודי מוזמן לכל מקום

לפני חטא אדם הראשון לא היו גבולות, האדם היה בגן עדן בלי מעצורים ובלי כללים, רק אחרי שסרח האדם נתגרש מגן עדן, ויכול היה לשהות רק בעולם הזה הנמוך.

נמצא שנדב ואביהו שנשמתם שייכת למצב של לפני החטא רצו לפעול שכל יהודי באשר הוא, יוכל להיכנס לבית קדשי הקדשים, ולא יהיו גבולות ואיסורים להיכנס להקדושה.

זהו הם פעלו על ידי שהקריבו קטורת 'אשר לא ציווה אותם' דייקא.

ביאור טענת 'למה נגרע' על סודות התורה

ובזה יובן מה שהערנו בתחילת דברינו, על הקשר בין פסח שני ל"ג בעומר, שלכאורה הטענה של 'למה נגרע' אינה שייכת לתורת הסוד, כיון שזו זכות ללמוד את תורת הסוד, ואין על זה טענה כביכול למה לא מגיע לי.

והביאור על פי דברינו הוא, שנדב ואביהו פעלו, שכל סודות התורה יהיו שייכים לכל יהודי, ולא רק ליחידי סגולה, כל מדריגות הקדושה פתוחים לכל אחד ואחד. וזו היתה טענת היהודים בפסח שני 'אנחנו טמאים לנפש אדם' אנחנו טמאים לנפשו של אדם הראשון, שהתלבש בנדב ואביהו, והם פעלו שכל מדריגות הקדושה שייכות לכל אחד, וא"כ 'למה נגרע'. נמצא שפסח שני הוא זה שמוביל אותנו לאור של ל"ג בעומר, פסח שני מגלה לכלל ישראל שסודות התורה הם נחלת הכלל!

'אין דורשין במעשה מרכבה וכו', כי נצרך כלים נכונים

ומה שנמצא במושנה (חגיגה פ"ב מ"ג) "אין דורשין וכו' ולא במעשה בראשית בשנים, ולא במרכבה ביחיד, אלא אם כן היה חכם ומבין מדעתו". משמע שיש גבולות מסוימות בלימוד פנימיות התורה. הענין הוא, כמו שביארנו שעל אף שהסודות שייכים לכל אחד, אבל עלינו מוטל להכין את הכלים הנדרשים שלא נישבר חלילה מריבוי אור, 'בזאת יבא אהרן אל הקודש'.

וזה הביאור בהחלק השלישי של נשמתם, החלק של אליהו הנביא שזה ענינו של אליהו, לעשות כלים לאורו של משיח, וכמו דאיתא במשנה (עדות פ"ח מ"ז) "שאיין אליהו בא וכו', לא לרחק ולא לקרב, אלא לעשות שלום בעולם, שנאמר (מלאכי ג) הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא וגו' והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם". והביאור הוא, לא לרחק ולא לקרב, כיון שאין קירוב וריחוק במדריגה של לפני החטא, רק לעשות שלום, שזה כלי מחזיק ברכה, וזה הכלי לאורו של משיח.

חטא נדב ואביהו במשנת האריז"ל

אילו כלים עלינו להכין?

כדי לעמוד על סוד זה, עלינו להתבונן במקרה של נדב ואביהו, שהרי נדב ואביהו נפטרו על ידי שכליהם לא היו מוכנים לריבוי הקדושה, וא"כ עלינו ללמוד מזה ממה עלינו להישמר.

מובא בפסוק, (במדבר כו' סא) 'שהחטא של נדב ואביהו היה 'בהקריבם אש זרה אשר לא צוה אותם', מאידך, ידועים דברי חז"ל, (ויק"ר פ"ב) שמנו כמה שיטות איזו עבירה הם עברו, (שתויי יין נכנסו, הורו הלכה בפני משה) ולכאורה הרי מפורש עוונם במקרא, ולמה חז"ל אומרים עוונות אחרים?

האריז"ל מבאר (שעה"פ פרשת שמיני), שענין קודש הקדשים זה בחינת עולם האצילות, וחטאם של נדב ואביהו היה שנכנסו לקודש הקדשים עם מוחין של עולמות ב"ע (בריאה יצירה עשייה), ועי"ז הם נתנו להקליפות ניקה בעולם האצילות^{<?>}, והאריז"ל כותב שם, שזה בחינת טומאת צרעת.

<?> לא ניכנס כאן לבאר, איך דברי האריז"ל מסתדרים עם החטאים שמנו חז"ל.

ובשער הגלגולים (הקדמה לב') מוסיף, שהתיקון על חטאם היה על ידי פינחס-אליהו, שהרג את כזבי וזמרי, והשלמת התיקון היה על ידי אליהו בהר הכרמל, כשכלל ישראל אמרו 'הוי'ה הוא אלוקים, הוי'ה הוא אלוקים' פעמיים, תיקנו את נשמות נדב ואביהו, ואליהו, וצריך להבין את עומק הענין.

מהות הטומאה האם היא מציאות

כדי להבין את הענין לעומקו, נחקור קצת בענין טומאה וטהרה.

האחרונים מעירים (שערי יושר, הגאון מרוגטשוב) שבלשונם של חז"ל, כשמדברים על טומאה וטהרה, המשמעות היא שהטומאה היא מציאות, טומאה בוקעת ועולה, נכנסת ויוצאת, טומאה בלועה, החפץ התמלא בטומאה. בשונה מאיסור והיתר שאומרים אין איסור חל על איסור וכדומה, אומרים האחרונים שמוכרח מכאן, שטומאה וטהרה הוי מציאות אמיתית ממש.

המדרש אומר (פסיקתא רבתי פ"ד),

"לא המת מטמא ולא המים מטהרים אלא גזירתו של מקום היא אמר הקב"ה חוקה חקקתי וגזירה גזרתי אין אתה רשאי לעבור על גזירתי".

והרמב"ם כותב דברים דומים (הלכות מקוואות פ"א ה"ב) וז"ל,

"דבר ברור וגלוי, שהטומאות והטהרות גזירות הכתוב הן, ואין מדברים שדעתו של אדם מכרעתו, והרי הן מכלל החוקים, וכן

הטבילה מן הטומאות מכלל החוקים הוא, שאין הטומאה טיט או צואה שתעבור במים, אלא גזירת הכתוב היא, והדבר תלוי בכוונת הלב, ולפיכך אמרו חכמים טבל ולא הוחזק כאילו לא טבל".

לכאורה משמע מדבריהם הקדושים שהטומאה היא גזיה"כ. איך זה עולה בקנה אחד עם דברי האחרונים שהטומאה היא מציאות ממש?

ענין אצילות לעומת בי"ע

וביאור הענין הוא, שהאריז"ל מגלה (עי' ע"ח שמ"ט פ"ו, ושער ההקדמות דפ"ה:) שעולם האצילות הוא כולו טוב, וכמ"ש בפסוק (תהלים ה' ה') 'לא יגורך רע', (ועולם הבריאה הוא רובו טוב, ועולם היצירה הוא חציו טוב) ועולם העשייה הוא רובו רע.

והענין הוא, שכשמסתכלים על העולם הזה, בעיניים של אצילות, אין מציאות של רע כלל וכלל, כשאצילות מסתכלת על העולם הזה היא רואה חושך והעדר אור, אבל היא לא רואה מציאות של 'רע'.

רע זו מציאות שצריך להתפטר ממנה, לעומת זאת חושך זו מציאות של העדר אור, צריך להאיר באותו מקום, והחושך נעלם, כלא היה.

וכד נעמיק עוד נבחין שכשמסתכלים במבט של אצילות, ורואים חושך, הסיבה לחושך היא כדי שבעולמות הנמוכים לא יהיה ריבוי אור, וישברו על ידי זה, נמצא שהחושך הוא מעלה ולא חיסרון.

ובאותיות יותר פנימיות, ההנהגות של אור ושל חושך, נקראות 'הו"ה' ו'אלוקים'.

חטא נדב ואביהו, כניסה לקודש הקדשים כבריחה

אחרי כל ההקדמות נחזור להבין ענין חטא נדב ואביהו, שהבאנו מהאריז"ל שעיקר חטאם היה, שנכנסו עם המוחין דבי"ע לאצילות. והענין הוא, שכשהאדם רוצה להתעלות מבי"ע, ולהיכנס לאצילות כי רע לו בבי"ע, והוא רוצה לברוח לאצילות שם אין רע, הרי הוא פוגם בכל ענין האצילות, כי האצילות לא מסתכלת על העולם הזה כרע, רק כחושך, וכמו שביארנו, וזה נקרא שהוא מכניס את המוחין דבי"ע ששם כן רואים רע, לתוך האצילות.

הדרך הנכונה להיכנס לאצילות, זה לא לברוח מבי"ע, אלא, לדעת שבאמת אין רע, הכל זה רק חושך והעדר אור. אבל קשה לחיות את הסתכלות זו, ולכן הוא רוצה להיכנס לעולם האצילות כדי ששם יצליח לחיות כך, ולראות את העולם בצורה כזו.

נדב ואביהו כל מגמתם וחפצם היתה, לפתוח את האצילות לכולם, שכל יהודי באשר הוא שם, יוכל להיכנס לאצילות. אבל חטאם היה, (לפי שכלנו הקט) שהם עשו זאת כבריחה מבי"ע, ולא כרצון לחיות בישוב הדעת, ולהרגיש את המציאות האמיתית שאין שום רע בעולם כלל.

ביאור ענין מציאות הטומאה

חקרנו האם טומאה וטהרה הן מציאויות או גזירת המלך, התשובה היא שבעולם העשייה טומאה ורע הם מציאות, אבל הטהרה האמיתית היא, לא להסתכל על הרע כמציאות ולנסות להיטהר ולהתנקות מזה,

אלא להיכנס למקום בו אין בכלל מציאות של רע, עולם האצילות, ועל ידי זה ממילא כל הרע נמחק כלא היה, 'מי מטהר אתכם אבינו שבשמים' הכניסה לעולם האצילות, והידיעה שאין רע בעולם כלל, יש רק אבינו שבשמים, היא מטהרת אותנו!

התיקון בהריגת כזבי זומרי

נחזור לבאר דברי האריז"ל שאמר, שהתיקון של נדב ואביהו היה על ידי הריגת כזבי זומרי, ועל ידי אליהו בהר הכרמל.

ביאור הענין הוא, שהסיבה לחטאם של בני ישראל בבנות מואב היתה, שאחרי שבלעם התנבא על ימות המשיח הוא הכניס בעמ"י תשוקה עצומה למשיח, הם רצו לברוח מהגלות, ולא יכלו לסבול את הבי"ע, וכך הם נדבקו בבנות מואב ששם היה טמון אורו של משיח, שהרי, דוד המלך יצא ממואב, גם להם היתה אותה טעות, שהם רצו את האצילות כבריחה מבי"ע, ולכן הגיע פינחס-אליהו והרג את זומרי וכזבי, ועל ידי זה הכריז קבל עם ועדה, ש'לא זו הדרך ולא זו העיר', לא בורחים מבי"ע לאצילות, אלא, ההיפך הוא הנכון, אחרי שברור לו לאדם שהשי"ת נמצא אתו ועמו גם בבי"ע, רק שחסר לו הבהירות וישוב הדעת לחוש את מציאותו בבירור, אז הוא יכול לעלות ולהיכנס לעולם האצילות.

התיקון בהר הכרמל

שלימות התיקון של נדב ואביהו היה בהר הכרמל, כשאליהו כינס את כלל ישראל, ואמר להם (מלכים א' יח' כא) 'עד מתי אתם פוסחים על שני הסעיפים'.

והענין הוא, שבפסוקים מבואר שאליהו אמר להם, "עד מתי אתם פסחים על שתי הסעפים אם יהוה האלהים לכו אחריו ואם הבעל לכו אחריו ולא ענו העם אתו דבר".

ולכאורה למה לא אמר להם אליהו, שהעובד עבודה זרה חייב מיתה, למה הוא אמר 'לכו אחריו'?

והביאור הוא, שאם היה מאיים עליהם, תשובתם היתה מתוך בהלה וחוסר ברירה, לכן הוא נתן להם שתי אפשרויות, ואז מתוך ישוב הדעת הם בחרו ביחודו יתברך, וזה התיקון לחטאם של נדב ואביהו שחישפו את הרבש"ע מתוך בריחה וחוסר ישוב הדעת.

ובזה יובן למה בסיפור של הר הכרמל, לא היה חיסרון של 'שחוט' חוץ' כשאליהו הנביא שחט את הפרים על במה, כיון שאז נגמר התיקון של חטא נדב ואביהו, היה יכול להתגלות בצורה מתקנת הסוד שנדב ואביהו גילו², שבעומק אין גבולות, בכל אתר ואתר מאיר אור קודש הקדשים, ואפשר 'להיכנס' אליו.

(2) אבל עד אז, כיון שמה שהם פעלו, התגלה על ידי חטא, היה אי אפשר להשתמש עם הגילוי הזה, אבל כעת שנתקן החטא על ידי אליהו, שפיר התאפשר להתשמש עם הגילוי שלהם.

ענין ל"ג בעומר וקשרו עם פסח שני

ובזה נחזור בס"ד לענין ל"ג בעומר.

הערנו בתחילת דברינו, על הקשר בין פסח שני לל"ג בעומר, שלכאורה מצד אחד פסח שני אמור להיות השער והפתח לל"ג בעומר, ומצד שני הטענה של 'למה נגרע' לא שייכת לסודות התורה.

והביאור הוא, שדווקא הסוד של פסח שני, (שהוא ענין חטא נדב ואביהו) נותן לכל יהודי את האפשרות לומר 'למה נגרע' גם על תורת הסוד, נדב ואביהו פתחו את הדלת של קדשי הקדשים לכל יהודי באשר הוא שם.

והדרך המתקנת היא, להיכנס לתוך תורת הסוד-קדשי הקדשים, לא בגלל שהעולם כולו רע וטמא, אלא ההפך, מתוך הכרה שבעומק אבינו אב הרחמן נמצא איתנו ועמנו גם כאן בעוה"ז, אלא שיש חושך ולא רואים אותו, ורצוננו לחיות עם מציאותו מתוך הכרה וישוב הדעת, וכך אנו נכנסים לתורת הסוד-קדשי הקדשים.

ענין עוסקים בחיי שעה

כשרשב"י יצא מהמערה, וראה אנשים עוסקים בחיי עולם, שרף הכל בעיניו, הרי הוא הכריז בכך, שהעוה"ז הוא מקום רע, לא מוצאים כאן את האצילות, ובזה התברר שכל שהותו במערה היתה בבחינת מחסה ובריחה מהעוה"ז, ולא כבחינת אצילות וקודש הקדשים, לכן היה עליו לחזור למערה, לשהות שם עוד יב' חודש, ולתקן על ידם כל

שנה מיב' השנים ששהה במערה, וכך השיג את הדרך המתוקנת להיכנס לעולם האצילות, לעסוק בחיי עולם, מתוך חיפוש אחר ישוב הדעת, ולא מתוך בריחה מחיי שעה.

ואז כשהוא יצא מהמערה, כתוב בגמ' 'יתיב דעתייהו', זכה לישוב הדעת, למצוא את הרבש"ע כאן בתוך העוה"ז, ועל ידי זה, זכה לגלות לכלל ישראל את הדרך למצוא את קודש הקדשים בכל מקום, גם כאן בבי"ע, ולזכות לעבוד אותו ית' בישוב הדעת.

ביאור הלכות בית הכנסת, להיכנס לבית הכנסת בישוב הדעת לא כבריחה

וזה הוא עומק הביאור בסוגיא של הלכות בית הכנסת שפתחנו בה, שהתבאר שחז"ל מהאיסור להתנהג בקלות ראש בבית הכנסת, ישנו איסור נוסף, שאסור להיכנס לבית הכנסת כבריחה מהרחוב, אלא יש להיכנס לבית הכנסת מתוך חיפוש אחר ישוב הדעת ושמחה. וכדאיתא שם בגמ', שאפילו שהאדם נכנס לבית הכנסת במטרה למצוא מחסה מהגשמים, אם זה כדי למצוא שם ישוב הדעת ללימודו, מותר הדבר, 'שמעתתא בעי צילותא', ועומק הענין הוא, שאם הכניסה היא לא בריחה אלא היא מתוך ישוב הדעת, אז זה כניסה לעולם האצילות עם מוחין של אצילות.

לעובדא ולמעשה

כשאנו טועמים את מרירות הטעם של עולם הזה, ולא מצליחים למצוא כאן את האור האלוקי, עבודתנו אינה לברוח ולומר, כנראה שהרבש"ע מקום כבודו בעולם האצילות, וכאן אי אפשר להידבק בו, אלא אדרבה, עלינו להתחזק ולהגיד לעצמינו, על אף שאני לא רואה את הרבש"ע, בוודאי גם כאן נמצא הש"ת, רק שהוא בבחי' 'קל מסתתר', ועל ידי זה האדם יזכה לקבל ישוב הדעת ובאמת לחיות עם הרבש"ע בכל מקום, בבחינת חיי עולם, אצילות.

וזו היא עבודת ל"ג בעומר למעשה, להקשיב לרשב"י המלמד אותנו דעת, להיכנס לאצילות, מתוך רצון לחיות איתו יתברך ביותר ישוב הדעת וחיות, ולא מתוך בריחה מרע, כי הרע אינו קיים כלל וכלל.

אורו דרשב"י, לעשות חלאקא לכל אחד ואחד

מנהגי ל"ג בעומר

בל"ג בעומר, ישנם הרבה מנהגים. לכל מנהג יש סוד וטעם.

המנהג של מדורת אש, ענינו הוא, שרשב"י נקרא בלשון הזוהר, 'בוצינא קדישא', מלשון אש.

מנהג החץ וקשת, ענינו הוא על פי מה שאיתא בחז"ל (כתובות עז:):
שלא נראה קשת בימי רשב"י, זה רמז למשחק חץ וקשת.

המנהג של תגלחת ילדים (חלאקא, אפשערין) הוא מנהג עמוק וקשה להבנה, מנהג זה יסודו בהררי קודש, דאיתא בשער כוונות (פסח דרוש יב'), שרבינו האריז"ל בעצמו הביא את בנו להתגלח במירון, אצל התנא האלוקי רשב"י, וצריך להבין את עומק הענין.

מקור לחיוב האב ללמד את בנו אותיות בגיל שלוש

פתח דברינו יאיר, ענין האפשערין בגיל שלוש, לפי נגלות התורה.

מקור הענין של התחלת לימוד האותיות בגיל שלוש הוא מהמדרש, (תנחומא קדושים יד), וז"ל,

"ונטעתם וערלתם הכתוב מדבר בתינוק שלש שנים יהיה לכם
ערלים שאינו יכול להשיח ולא לדבר, ובשנה הרביעית יהיה כל פרו
קדש, שאביו מקדישו לתורה, וכו'".

מבואר בדברי המדרש שבגיל שלוש, אביו מקדישו לתורה.

הרמ"א בדרכי משה (יור"ד סי' רמה) מביא את דברי המדרש, וגם
בהגהותיו שבשו"ע (שם סעי' ח') מביא את המדרש להלכה למעשה.

קושיית הגר"א מאי שנא מחיוב האב ללמדו 'תורה צוה'

הגר"א (ביאור הגר"א שם) שואל על הרמ"א, איך הרמ"א פוסק כדברי
המדרש שסובר שיש חיוב ללמד את בנו מגיל שלש שנים, הרי הגמ'
אומרת שכשתינוק מתחיל לדבר מלמדו "תורה צוה לנו משה", והשו"ע
(שם סעי' ה') מביא את הגמ' הזאת להלכה למעשה, וז"ל השו"ע, "מאימתי
מתחיל ללמד לבנו, משיתחיל לדבר מתחיל ללמדו: תורה צוה לנו וגו'
(דברים לג, ד), ופסוק ראשון מפרשת שמע (דברים ו, ד), ואח"כ מלמדו
מעט מעט, עד שיהא כבן ששה או כבן שבעה, ואז מוליכו אצל מלמדי
תינוקות", והרמ"א אינו חולק שם, וא"כ איך הרמ"א כאן מביא את
דברי המדרש, שלכאורה חולקים על הגמ'? (ואין לומר ש"תורה צוה" יכו' זה
רק להרגילו וכדומה, ובגיל שלש יש כבר חיוב ללמדו תורה ממש, כי הרי השו"ע פוסק
שללמדו ממש, יש חיוב רק כבן שש ושבע).

וכדי לבאר את דברי הרמ"א, עלינו להקדים ללמוד על גדר המצווה
'ללמד תורה' בכללות, ובפרטות המצווה 'ללמד תורה' לבנו.

שיטת הגר"א בחיוב של כל אדם ללמוד וללמד

הגר"א לומד, (כך מבואר בביאור הגר"א בשו"ע בכ"מ) שמצות תלמוד תורה היא שכל יהודי ילמד תורה, ומה שיש חיוב ללמד תורה, לומד הגר"א (שם) שהמקור לזה הוא תנא דבי אליהו, (רבה פכ"ז), וז"ל,

"הלא פרוס לרעב לחמך אין רעב אלא הרעב מן דברי תורה, ואין לחם אלא דברי תורה, שנאמר (עמוס ח) הנה ימים באים נאם הוי"ה אלוקים והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי הוי"ה וגו'. מכאן אמרו אם יש אדם שהוא מבין בדברי תורה יפרנס מתורתו גם כן לאחרים כדי שתרבה חכמתו לו ומוסיפין לו עליה וכל העושה כן אינו נמנע מן הטובה העתידה לבא על ישראל לימנות בן דוד ועליו הכתוב אומר (תהלים נ) ושם דרך אראנו בישע אלהים"

מבואר מדברי הגר"א שהחיוב ללמד תורה הוא חיוב של גמילות חסד.

מבואר בדברי הגר"א, (שם) שהחיוב ללמד את בנו תורה הוא על הבן, אלא שעל האב מוטל לדאוג לבנו שיקיים חיובו³. וכמו חיוב ברית מילה, שהמצוה היא של הבן, והאב מחויב לדאוג שבנו יקיים את המצוה, כיון

(3) ושיטת הגר"א הוא, שהאבא חייב ללמד את בנו את כל התורה כולה, כיון שכל יהודי חייב ללמוד את כל התורה כולה, והחיוב של האבא ללמד את בנו, הוא רק חיוב לעזור לבנו ללמוד תורה כפי חיובו של הבן, נמצא שהוא מחויב לעזור לבנו ללמוד כל התורה כולה.

שהבן אינו יכול לקיימו לבד. וכן במצות תלמוד תורה, כיון שהבן הוא קטן, ואינו יכול להבין דברי תורה על בורים, האב מחויב לעזור לו במצוה זו.

נמצא, לפי שיטת הגר"א, יש שלוש נקודות במצות תלמוד תורה, א. כל בר ישראל מצוה עליו ללמוד את כל התורה כולה. ב. על כל יהודי יש חיוב מדין גמילות חסד, ללמד ולשתף יהודים אחרים מידיעותיו בתורה. ג. על אחריותו של האבא לעזור לבנו לקיים את החיוב שלו, ללמוד תורה.

שיטת הרמב"ם בחיוב של כל אדם ללמוד וללמד

מאידיך שיטת הרמב"ם היא, שמצות תלמוד תורה היא ללמוד וללמד, שכל אחד ואחד גם ילמד לאחרים, וז"ל הרמב"ם בספר המצוות (מצוה יא),

"היא שצונו ללמוד חכמת התורה, וללמדה, וזהו שנקרא תלמוד תורה והוא אמרו ושנתם לבניך, ולשון ספרי לבניך אלו תלמידך, וכן אתה מוצא בכל מקום שהתלמידים קרוים בנים, שנאמר ויצאו בני הנביאים, ושם נאמר ושנתם שיהיו מחודדים בתוך פיך כשאדם שואלך דבר לא תהא מגמגם לו אלא אמור לו מיד, וכבר נכפל הצווי הזה פעמים ולמדתם ועשיתם למען ילמדון, וכבר התפזר הזרוז על מצוה זו ולשקוד בה תמיד במקומות הרבה מן התלמוד".

מבואר בדבריו הקדושים שהוא מצרף את החיוב ללמוד, והחיוב ללמד, למצוה אחת⁴.

(4) וזו גם המשמעות הכללית של הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה, כשמבאר את החיוב של

ביאור דברי הרמ"א, שמשלב את שיטות הרמב"ם והגר"א

אחרי שלמדנו היטב את השיטות בדין מצות תלמוד תורה, אפשר לבאר את דברי הרמ"א שהבאנו לעיל, שאומר שיש חיוב על האב ללמד את בנו את אותיות התורה מגיל שלוש, והבאנו קושיית הגר"א, שיש כבר חיוב ללמדו 'תורה צוה', מיד כשמתחיל לדבר, ולפי דברינו יבואר הכל כמין חומר.

הרמ"א סובר כשתי השיטות שהבאנו, הוא מסכים עם שיטת הרמב"ם שחלק ממצות תלמוד תורה הוא ללמד, ומאידך הוא גם מסכים עם שיטת הגר"א שיש מצוה על הבן ללמוד, ואביו אחראי על חיובו.

אבל יש נפקא מינה בין החיובים, כי כשהחיוב הוא חלק מהחיוב של האבא, (שיטת הרמב"ם), החיוב הוא לשתף את הבן בלימודו, ולקיום חיוב זה מספיק ללמדו 'תורה צוה לנו משה' כשלומד לדבר, ואח"כ ממשיך ומוסיף ללמדו מעט מעט, אבל לא דווקא לפי סדר מסודר, או עם דגש על הבנה וכדומה.

מאידך החלק של החיוב שהוא חיובו של הבן, והאחריות על האב, (שיטת הגר"א), בזה החיוב של האב הוא להיות אחראי על לימוד התורה של הבן, לגדלו ולחנכו בדרך הנכונה, שהוא יוכל לגדול תלמיד חכם, ולזה

האב ללמד את בנו יותר מאדם אחר, שזה רק מדין קדימה, או שצריך לשלם ללמדו משא"כ בשביל ללמד לאדם אחר אין לו חיוב לשלם, אבל הכל נספח למצות תלמוד תורה.

לא מספיק לשתפו בלימוד, אלא צריך ללמדו לפי סדר שיעלה אותו על דרך המלך, והחיוב הזה מתחיל בגיל שלוש, וזה החיוב ללמדו אותיות מגיל שלוש, כי אז ההבנה של הילד מתחילה להתפתח, ולכן 'מקדישו לתורה', הוא מתחיל להיות מוקדש ללימוד התורה.

ענין ירידת הדורות, נובע מסדר השתלשלות

כעת ניכנס להבין את פנימיות הסוגיא.

יש פתגם הרגיל על לשון בני אדם, והוא, 'ירידת הדורות', מה הפשט באמרה זו, האם קיימת ירידת הדורות? ולמה?

הביאור הוא, שישנה הנהגה הנקראת 'סדר השתלשלות', ענינה היא שכל דבר משתלשל מהדבר שקדם לו. וכך חיצוניות העולם בנויה, האבא משפיע על הבן, והבן על בנו וכן הלאה. וכך גם אצל רב ותלמיד, הרב משפיע על תלמידו, ותלמידו על תלמידו, וכן הלאה.

כשהשפעה עוברת דרך סדר השתלשלות, מטבע הדברים ההשפעה מתמעטת, כיון שמשפיע לא יכול להשפיע את כל מה שיש לו, הוא יכול להשפיע רק חלק מחכמתו, ולכן ככל שמתרחקים יותר מהמקור, השפעה מתמעט. משל למה הדבר דומה, לחבית יין שמוזגים ממנה לחבית אחרת, ומחבית זו מוזגים לעוד חבית, בכל מציגה כמות היין מתמעטת.

וזה הביאור ב'ירידת הדורות', כיון שכל אחד מקבל מקודמו, החכמה מתמעטת. וזו היתה דאגת החכמים כשהתכנסו בכרם ביבנה (שבת קלח:), ואמרו 'עתידיה תורה שתשתכח מישראל'.

רשב"י מציל מירידת הדורות על ידי גילוי הנקודה הפנימית שבלב

באותו מעמד, ענה להם רשב"י, 'חס ושלום שתשתכח תורה מ'ישראל', מה היתה כוונתו, הרי לכאורה טענת החכמים נכונה, על פי דרך הטבע החכמה אמורה להתמעט עד לשכחת התורה, כמו שביארנו.

והביאור הוא, שמה שהתבאר שכל מה שיש לנו מגיע דרך 'סדר השתלשלות' הוא נכון רק בחיצוניות הדברים, אבל רשב"י שהסתכל על פנימיות נשמות ישראל, גילה שבפנימיות, השפע לא עובר דרך 'סדר השתלשלות', בפנימיות כל יהודי יש לו קשר אישי וישיר עם הרשב"ע, בלי צורך, ובלי יכולת לקבל ממשיהו אחר. אפשר להכריח יהודי לקיים את המצוות בחיצוניות, אבל את פנימיות תבערת לבו של כל יהודי לאביו שבשמיים, אי אפשר להשפיע עליו, זו נקודה פנימית אישית, הנטועה עמוק בלבו של כל יהודי⁵.

וענין זה מבואר באר היטב, בספה"ק שיחות הר"ן, (שיחה א'), וז"ל,

"כי אני ידעתי כי גדול ואדונינו מכל אלקים (תהלים קלה ה) , דוד המלך, עליו השלום, אמר "כי אני ידעתי". אני ידעתי דיקא, כי גדולת הבורא יתברך אי אפשר לומר לחברו, ואפלו לעצמו אי אפשר לספר

(5) ובפנימיות הענין יבואר, לפי מה שהרש"ש מייסד (הקדמת רחוק"נד"ג): שיש 'התכללות והתקשרות' בין כל הפרצופים נמצא, שבלב מדריגה יש נקודה של א"ק, ועל ידי נקודה הזאת יכול האדם להידבק ישר במאציל, בלי לעבור את סדר ההשתלשלות.

מזיום ליום לפי מה שמזריח לו ומתנוצץ לו באותו היום, אינו יכול לספר לעצמו ליום שני הזריחה וההתנוצצות של גדולתו יתברך שהיה לו אתמול. ועל כן אמר: "כי אני ידעתי", אני ידעתי דיקא. כי אי אפשר לספר כלל"

ביאור דרך העבודה לעתיד לבוא

ולעתיד לבוא, תהיה כל עבודתנו בנקודה הזאת לפתחה ולשכללה, וכמ"ש בקרא, (ירמיה לא' ג') "ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את יהוה כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם נאם יהוה כי אסלח לעונם ולחטאתם לא אזכר עוד", לעתיד לבוא כל אחד ואחד ילמד לבד את הנקודה השייכת ללבו.

תפקיד המשפיע בנקודה הפנימית שבלב

ומה בכל זאת יהיה התפקיד של 'משפיע' לעתיד לבוא? וגם לעת כזאת, כשעודנו בגלות, מהו התפקיד של המשפיע, כלפי הנקודה הפנימית שבלב כל איש ישראל?

תפקידו הוא, לתת להאדם את הכלים הנכונים, שיוכל לבד למצוא את הנקודה השייכת ללבו, לכסח קוצים מן הכרם, להוריד את המפריעים לפנימיות לבו להתגלות במלוא זוהרו ויופיו, ועל ידי זה יאיר פנימיות לבו באור נפלא רום מעלה.

פנימיות ענין התגלחת

וזה היא פנימיות ענין התגלחת, אבא יכול להביא לבנו כל מה שחסר לו, ציצית, כיפה, חומש, וכו', אבל הפיאות הן קיימות הוא לא יכול לתת לו, וכל מה שהוא יכול לעשות, זה להוריד את החלקים שמסובבים אותם, ומפריעים להם להתגלות כפיאות!

וזה הגילוי של תורת הרשב"י, הנקראת תורת הסוד, ענין הסוד הוא דבר שבמהותו הוא סוד, אי אפשר לגלותו, וזה הנקודה הפנימית שבלב האיש הישראלי. (כי אין לומר שפנימיות התורה נקראת תורת הסוד, כיון שקשה ללמוד אותה, והרבה אנשים לא יודעים אותה, כי אז כל חלק מהתורה שלא יודעים אותה יקרא תורת הסוד).

ביאור דעת הרמ"א על פי פנימיות

ובזה נבוא לבאר את הסוגיא של חיוב האב ללמד את בנו תורה. ביארנו, שלפי שיטת הרמ"א יש שני חיובים, חיוב האב ללמד את בנו, ואחריותו של האב על חיובו של הבן. ובפנימיות החיוב של האבא לשתף את בנו בתורתו, הוא חיוב בבחינת 'סדר השתלשלות', להמשיך את המסורת שהאבא מלמד את בנו תורה.

(6) וז"ל ספה"ק יושר דברי אמת (אות כב) "אבל מה שהם קוראים נסתר חכמת הקבלה, האיך הוא נסתר, הלא כל מי שרוצה ללמוד הספר לפניו, ואם אינו מבין הוא עם הארץ, ולפני איש כזה גמרא ותוספות גם כן נקרא נסתר, אלא ענין הנסתרות שבכל הזהר וכתבי האריז"ל הכל בנוים על פי דביקות הבורא, וכו'", עיי"ש

והחייב של האבא להיות אחראי על הלימוד של בנו, הוא הבחינה של 'פנימיות הלב', שזה החייב האישי של כל אחד, והאבא רק צריך לעזור לו, להוריד את המניעות שלו, כדי שפנימיות לבו תוכל להתגלות.

ולכן החייב הזה מתחיל בגיל שלוש, שאז האב צריך לגזור לבנו את שערות ראשו, ולגלות את פיאותיו, כפי שהתבאר שהעבודה היא, להוריד את המניעות, כדי שפנימיות הלב תוכל להתגלות.

זה הביאור במנהג ישראל לחגוג את האפשערין בל"ג בעומר, אצל רשב"י, כי ענין הנקודה הפנימית שבלב הוא גילוי תורת הרשב"י, וכמו שנתבאר.

ובזה יש לבאר מה שמטו משמיהו דרביה"ק מוהר"ן מברסלב (שיחות הר"ן אות קמא'), שימשוך אנשים בפיאותיהם מגיהנם, כי הפיאות מגלים את הפנימיות של האיש הישראלי, ובפנימיות כל יהודי הוא נשמה גבוהה, שלא מגיע לה גיהנום, וכל מה שהוא נמצא שם, זה רק מצד החיצוניות, וסדר השתלשלות.

קשר של רשב"י לענין המועדות

מצאנו בכמה מקומות קשר של רשב"י לענין המועדים, וכמו שכתוב (שמות כג' יז) בענין עלייה לרגל, "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון הו'ה" ובזוה"ק כתוב (ח"ב לח.), מאן פני האדון וכו', דא רשב"י, ועוד מצאנו קשר, שהמסכת שבה כל הסוגיא של סודות התורה היא מסכת חגיגה, וגם הרבה פעמים יוצא של"ג בעומר הוא בפרשת אמור-פרשת המועדות.

וגם המהות של הימים טובים היא, להודות ולהלל על ניסים ונפלאות, והרי 'איסתכל באורייתא וברא עלמא (זוה"ק ח"ב קסא:)', וא"כ לכאורה הטבע נברא על ידי הסתכלות בנגלות התורה, והניסים ונפלאות נבראו על ידי הסתכלות בנפלאות התורה, שזה סודות התורה, וכמ"ש בקרא (תהלים קי"ח) "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך", שמבקשים פתיחת עיניים, לראות ולמצוא את הפנימיות של התורה, נמצא שכל האור של ימים טובים מקורו מתורת הסוד.

מהו הביאור הפנימי בקשר של רשב"י לענין הימים טובים.

ולפי דברינו יובן הכל, כי הרי ענין עלייה לרגל הוא ששלוש פעמים בשנה, האדם לא יסתמך על כל מה שהוא מקבל מרבותיו ואבותיו בשמיעה, (בחינת סדר השתלשלות), אלא כל אחד יעלה לירושלים, לשמוע את דבר הוי"ה המיוחד אליו, לגלות את פנימיות נקודת לבו.

ולכן החיוב של עלייה לרגל מתחיל מהגיל שהילד יוכל לעלות בשתי רגליו מהר הבית לבית המקדש, ולמה אין חיוב לאבא להחזיק את הילד בידיו? וע"פ דברינו יובן, שמהות החיוב של עלייה לרגל, היא שכל אחד יעלה לבדו לראות את פני האדון הוי"ה, למצוא את הנקודה הפנימית שלו, ולא מה שמקבל מאביו.

ביאור ענין ביקש לבן לעקור את הכל, ועד הג"ל הזה

ובזה יבואר דברי חכמי הרז וחדותם, מה שמבואר בשער הכוונות (פסח דרוש יב) שבפסוק שאמר יעקב ללבן (בראשית מא' מח) "עד הג"ל

הזה", מרמוז על ל"ג בעומר, והענין הוא, שאז היה הזמן ש'ביקש לבן לעקור את הכל', הכל מרמז על בחינת יסוד-צדיק, שזה בחינת רשב"י, ואיך הוא רצה לעקור את הכל.

והביאור הוא שלבן רצה להיתלות בסדר השתלשלות, ולומר שכיון שכל כלל ישראל הם נכדים שלו, לכן לא יהיה לקדושה קיום חלילה, כיון שהכל נשען על רשע שכמותו, ולכן אמר (שם מג') "הבנות בנותי והבנים בני וכו'", הוא רצה להדגיש את סדר ההשתלשלות, ואז ענהו יעקב בחכמתו, "ויקרא יעקב לאחיו, וגו' עד הג'ל וגו'", יעקב קרא לבניו, 'אחיו', לומר ללבן, אתה מגיע אלי עם סדר השתלשלות, אנחנו יש לנו בחינה של למעלה מסדר השתלשלות, שלא מגיע מאב לבן, אלא מתגלה בלבו של כל אחד ואחד. ולכן הוא רימז לו בחינת ל"ג בעומר, שבאורו דרשב"י מתגלה הנקודה הפנימית שבלב כל אחד מישראל, ואז כל אחד יכול להעיד, כי מה שהאדם מקבל מאחר הוא לא יכול להעיד עליו, כיון שלא ראהו, אבל באור של ל"ג בעומר כל אחד יכול להעיד על פנימיות נקודת הלב!

ויובן גם מה שגילו לנו חכמי האמת, שבלעם היה גלגול של לבן הארמי, וקללת בלעם היתה גם הענין הזה, להיתלות רק בסדר השתלשלות, ועל ידי זה לגרום 'שתשתכח תורה מישראל', ולכן בדרכו לקלל את ישראל כתוב "ויפתח הו'ה את פי האתון וגו' כי הכיתנו זה שלש רגלים" וחז"ל דורשים, (הובא ברש"י שם) שרצה לעקור אומה שחוגגים שלוש רגלים, ולמה דווקא כאן נרמז ענין השלוש רגלים, אלא

שזה גופא מה שנרמז לבלעם, אתה הולך לקלל אותם בשכחת התורה, אבל אתה לא יודע שיש לכלל ישראל נקודה פנימית בלבותיהם שאותה אי אפשר להפסיק.

וכתוב בסוף אדרא זוטא קדישא, שכשנפטר רשב"י, אמר את הפסוק (תהלים קל"ג ג') "כי שם צוה הוי"ה את הברכה וגו'", כי הוא גילה בעולם את הברכה שזו נקודה הפנימית שבלב כל אחד, ההיפך מקללת בלעם.

וזה גם ישפוך אור על המנהג של חץ וקשת בל"ג בעומר, כי כל כלי הזיין משתלשלים מתנועת היד, הם נמשכים אחרי היד, הקשת הוא היחיד שנוסע בכיוון ההפוך של היד, היד נמתחת לאחור, והחץ נורק קדימה, רמז לכך שיש נקודה שלא מגיעה מסדר ההשתלשלות, היא נמצאת אצל כל אחד בעומק לבו!

ונסיים בדבריו הקדושים של רבינו צדוק הכהן (פרי צדיק פרשת ויחי אות א'), וז"ל,

"ושמעתי בשם הרב הקדוש מפרשיסחא זצ"ל שאף שהנפשות מתקטנים בכל דור, מכל מקום הנקודה שבלב נטהר בכל דור ודור יותר".

לעובדא ולמעשה

כשהאדם מרגיש שיש ירידת הדורות, החכמה מתמעטת, עליו להתחזק ולידע, שעבודתינו לעת כזאת, בעיקבא דמשיחא היא בעיקר לחפש את הנקודה הפנימית שבכל כל איש אשר בשם ישראל יכונה, לחפש בגנזי הלב את הקשר האישי שלי עם הרבש"ע, ולחזקו ולהבעירו באש קודש.

והנקודה הזאת היא אישית שלנו, ורק אנחנו יכולים לגלותו, והצדיקים עוזרים לנו על ידי שהם 'מגלחים' את הקוצים שסובבים את הנקודה, אבל הנקודה בעצמה היא רק שלנו, ורק אנו יכולים לגלותה, ובזה לא שייך ירידת הדורות.

סדר הפיוטים לל"ג בעומר

שיר בר יוחאי

בר יוחאי, נמשחת אשריך, שמן ששון מחברך:
בר יוחאי, נמשחת אשריך, שמן ששון מחברך:

בר יוחאי, שמן משחת קדש, נמשחת ממדת הקדש,
נשאת ציץ נזר הקדש, חבוש על ראשך פארך:

בר יוחאי

בר יוחאי, מושב טוב ישבת, יום נסת, יום אשר ברכת,
במערות צורים שעמדת, שם קנית הודך והדרך:

בר יוחאי

בר יוחאי, עצי שטים עומדים, למודי השם הם לומדים,
אור מפלא אור היקוד הם יוקדים, הלא המה יורוד
מוריד:

בר יוחאי

בר יוחאי, ולשדה תפוחים, עלית ללקוט בו מרקחים,
סוד תורה כציצים ופרחים, נעשה אדם נאמר בעבורך:

בר יוחאי

בר יוחאי, נֶאֱזְרַת בְּגָבוּרָה, וּבְמַלְחָמָת אֵשׁ דָּת הַשְּׁעָרָה,
וְחָרֵב הוֹצֵאת מִתְעַרְהָ, שְׁלֵפֶת נֶגֶד צוּרֵיָהּ: בר יוחאי

בר יוחאי, לְמָקוֹם אֲבִנֵי שֵׁשׁ, הִגַּעַת וּפְנֵי אֲרִיָּה לֵישׁ,
גַּם גָּלַת בּוֹתֶרֶת עַל עֵישׁ, תְּשׁוּרֵי וּפְמֵי יְשׁוּרָהּ: בר יוחאי

בר יוחאי, בְּקֶדֶשׁ הַקְּדָשִׁים, קוֹ יְרוּק מְחֻדָּשׁ חֲדָשִׁים,
שְׁבַע שְׁבָתוֹת סוּד חֲמִישִׁים, קִשְׁרֶת קִשְׁרֵי שִׁין קִשְׁרֵיהּ:

בר יוחאי

בר יוחאי, יוֹד חֲכָמָה קְדוּמָה, הַשְׁקָפָת לְכַבּוּדָהּ
פְּנִימָה, ל"ב נְתִיבוֹת רֵאשִׁית תְּרוּמָה, אֶת כְּרוֹב מְמַשֵּׁחַ
זֵיו, אוֹרָהּ: בר יוחאי

בר יוחאי, אוֹר מְפָלָא רוּם מַעְלָה, יֵרֶאת מְלַהֲבֵיט
כִּי רַב לָהּ, תַּעְלוּמָה וְאִין קוֹרָא לָהּ, נְמָת, עֵינֵי-לֹא-
תְשׁוּרָהּ: בר יוחאי

בר יוחאי, אֲשֶׁרֵי יוֹלְדָתָהּ, וְאֲשֶׁרֵי הָעַם הֵם לוֹמְדָהּ,
וְאֲשֶׁרֵי הָעוֹמְדִים עַל סוּדָהּ, לְבוּשֵׁי חֲשׁוֹן תַּמְיִד וְאוּרֵיהּ:

בר יוחאי

פיוט ואמרתם כה לחי

וְאָמַרְתֶּם כֹּה לַחִי, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר-יֹחָאִי:
וְאָמַרְתֶּם כֹּה לַחִי, רַבִּי שְׁמַעוֹן צְדִיקָאִי:

אִישׁ אֱלֹהִים קְדוֹשׁ הוּא, אֲשֶׁרִי עֵין רָאֲתָהּ, לֵב
חָכֶם יִשְׁכִּיל פִּיהוּ, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יֹחָאִי:
וְאָמַרְתֶּם

בְּרוּךְ הוּא מִפִּי עֲלִיוֹן, קְדוֹשׁ הוּא מִתְּהִיּוֹן, מְאֹד
גָּלִיל הָעֲלִיוֹן, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יֹחָאִי:
וְאָמַרְתֶּם

גִּבּוֹר וְאִישׁ מְלַחֲמָה, בְּדַת תּוֹרָה תְּמִימָה, מְלֵא
מִדָּע וְחֻכְמָה, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יֹחָאִי:
וְאָמַרְתֶּם

דָּרֵשׁ כָּל תַּעֲלוּמוֹת, בְּעֵז וְתַעֲצוּמוֹת, עָלָה מַעֲלוֹת
רְמוֹת, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יֹחָאִי:
וְאָמַרְתֶּם

הוֹחֲבֵא בְּתוֹךְ מְעָרָה, מִפְּנֵי הַגְּזֵרָה, שֵׁם לְמַד סִתְרֵי
תּוֹרָה, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יֹחָאִי:
וְאָמַרְתֶּם

וְשֵׁם נִבְרָא מַעֲיֵן לוֹ, וְחֵרוֹב לְמֵאכְלוֹ, מֶה טוֹב
חֻלְקוֹ וְחֻבְלוֹ, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יֹחָאִי:
וְאָמַרְתֶּם

זָכַר צְדִיק לְבָרָכָה, דִּין רִיכָא וּבֵר רִיכָא, זָכָה רַבִּים
וְזָכָה, אֲדוֹנֵנוּ בֵּר יוֹחָאִי:
וְאִמְרָתֶם

חֲדַשׁ בָּמָה הִלְכוֹת, הֵם בְּמִשְׁנָה עֲרוּכוֹת, זֶה
הַפְּרָגִיז מִמְּלָכוֹת, אֲדוֹנֵנוּ בֵּר יוֹחָאִי:
וְאִמְרָתֶם

טָהַר אֶת עִיר טְבֵרְיָה, עָשָׂה אוֹתָהּ נִקְיָה, הוֹדוּ לוֹ
מִשְׁמִיָּא, אֲדוֹנֵנוּ בֵּר יוֹחָאִי:
וְאִמְרָתֶם

יָדַע כָּל הַנִּסְתָּרוֹת, דְּבָרָיו עוֹשִׂים פְּרוֹת, בִּטֹּל בָּמָה
גִּזְרוֹת, אֲדוֹנֵנוּ בֵּר יוֹחָאִי:
וְאִמְרָתֶם

כָּל-יָמָיו אֲשֶׁר חָיָה, אוֹת הַקֶּשֶׁת לֹא נִהְיָה, כִּי הוּא
אוֹת עוֹלָם חָיָה, אֲדוֹנֵנוּ בֵּר יוֹחָאִי:
וְאִמְרָתֶם

לְכָל-יִשְׂרָאֵל הָאִיר בְּסוּד תּוֹרַת הַבְּהִיר, כָּאוֹר
הַחֲמָה מְזֻהָר, אֲדוֹנֵנוּ בֵּר יוֹחָאִי:
וְאִמְרָתֶם

מְקוֹם בָּחַר בְּשִׁמְיָא, עִם הַנְּבִיא אַחֲיָה, זֶה מִבְּנֵי
עֲלִיָּה, אֲדוֹנֵנוּ בֵּר יוֹחָאִי:
וְאִמְרָתֶם

נִחְמָד מְאֹד לְמַעְלָה, זָכָה לִיקָר וּגְדָלָה, בָּתֵּר עֲלִיוֹן
לוֹ נִגְלָה, אֲדוֹנֵנוּ בֵּר יוֹחָאִי:
וְאִמְרָתֶם

סיני סיני לו נקרא, ארי שבבבורה, מפנו תצא
תורה, אדוננו בר יוחאי:
ואמרתם

עשה שבעים תקונים, יקרים מפנינים, בם תקן
העליונים. אדוננו בר יוחאי:
ואמרתם

פתח את פיו בחכמה, הוציא אור תעלומה, תקן
זהרי חמה, אדוננו בר יוחאי:
ואמרתם

צדיק יסוד העולם, גלה מדרש הנעלם, יכול
לפטור העולם, אדוננו בר יוחאי:
ואמרתם

קולו זמר עריצים, והכרית את הקוצים, והציל
הלחוצים, אדוננו בר יוחאי:
ואמרתם

ראה פניו מאירים, בשבתו עם חברים, עת גלה
סוד נסתרים, אדוננו בר יוחאי:
ואמרתם

שלוש רב על משכבו, מה-יפיו ומה-טובו, דובר
אמת בלבבו, אדוננו בר יוחאי:
ואמרתם

תורתו מגן לנו, היא מאירת עינינו, הוא ימליץ
טוב עלינו, אדוננו בר יוחאי:
ואמרתם

פיוט אשרינו מה טוב חלקינו

אשרינו מה טוב חלקנו, בהלולא דבר יוחאי:
ומה נעים גורלנו, בזכות אדונינו בר יוחאי:

אב הרחמן שמע קולנו, בהלולא דבר יוחאי: אתה הוא
מושיענו, בזכות אדונינו בר יוחאי:

במהרה יבוא ויגל לבנו, בהלולא דבר יוחאי: בן דוד יבוא
ויגאלנו, בזכות אדונינו בר יוחאי:

גלה כבוד מלכותך עלינו, בהלולא דבר יוחאי: גאלה שלמה
תגאלנו, בזכות אדונינו בר יוחאי:

דעה והשכל תבוננו, בהלולא דבר יוחאי: דור ישרים תברכנו,
בזכות אדונינו בר יוחאי:

השב שכינתך לציון עירנו, בהלולא דבר יוחאי: היום תשמע
שועתנו, בזכות אדונינו בר יוחאי:

ותערב לפניך תפלתנו, בהלולא דבר יוחאי: ולציון בשובו יצבו
עינינו, בזכות אדונינו בר יוחאי:

זכות אבות יגן עלינו, בהלולא דבר יוחאי: זה ה' קוינו ויושיענו,
בזכות אדונינו בר יוחאי:

חוס ורחם נא עלינו, בהלולא דבר יוחאי: חמל עלינו ועל
עוללנו, בזכות אדונינו בר יוחאי:

טוב ומיטיב הדרש לנו, בהלולא דבר יוחאי: טובה וחסדך
עלינו, בזכות אדונינו בר יוחאי:

אשרינו

ידבר עמים תחתנו, בהלולא דבר יוחאי: יהי ה' אלוֹקינו עִמָּנוּ,
בזכות אדונינו בר יוחאי:

אשרינו

פתח הילומים לראשינו, בהלולא דבר יוחאי: כבוד והדר
תעטרנו, בזכות אדונינו בר יוחאי:

אשרינו

לשם ולתהלה תתננו, בהלולא דבר יוחאי: לָחֵם חֲקֵנוּ הִטְרִיפֵנוּ,
בזכות אדונינו בר יוחאי:

אשרינו

מֶלֶךְ רַחֲמָן רַחֵם עֲלֵינוּ, בהלולא דבר יוחאי: מְבַרְכֶתָּ מַלְא
יְדֵינוּ, בזכות אדונינו בר יוחאי:

אשרינו

נָאֹר וְאֶדִיר אֵל תִּשְׁבַּחֵנוּ, בהלולא דבר יוחאי: נְהַלְנוּ לְצִיּוֹן
גִּזְלָנוּ, בזכות אדונינו בר יוחאי:

אשרינו

סוּף וְקֶץ לְכֹל צְרוּתֵנוּ, בהלולא דבר יוחאי: סֶלַח נָא לַעֲוֹנוֹנוּ,
בזכות אדונינו בר יוחאי:

אשרינו

עַת רְצוֹן הַיּוֹם לָנוּ, בהלולא דבר יוחאי: עֲזָרְנוּ אֱלֹקֵי יִשְׁעֵנוּ,
בזכות אדונינו בר יוחאי:

אשרינו

פֶּתַח לָנוּ שַׁעֲרֵי רַחֲמִים לְתַפְלִיתֵנוּ, בהלולא דבר יוחאי: פְּרִנְסָה
בְּרוּחַ תְּפַרְסְנוּ, בזכות אדונינו בר יוחאי:

אשרינו

צְמִיחַת קֶרֶן לְגֹאֲלֵנוּ, בהלולא דבר יוחאי: צְדָקָה וְחֶסֶד עֲשֵׂה
עִמָּנוּ, בזכות אדונינו בר יוחאי:

אשרינו

קֶרַע רֹעַ גָּזַר דִּינֵנוּ, בהלולא דבר יוחאי: קוֹמֵם קָהָל עֲדַתֵנוּ,
בזכות אדונינו בר יוחאי:

אשרינו

רְצוֹנֵנוּ לְרֹאוֹת מַלְפָּנוּ, בְּהַלּוֹלָא דְּבֵר יוֹחָאִי: רְפוּאָה שְׁלָמָה
תַּרְפָּאֵנוּ, בְּזָכוֹת אֲדוֹנֵנוּ בֵּר יוֹחָאִי:
אשרינו

שֶׁכֶּן כְּמֵאז בְּאַהֲלָנוּ, בְּהַלּוֹלָא דְּבֵר יוֹחָאִי: שׁוּבָה ה' אֶת שְׁבוּתֵנוּ,
בְּזָכוֹת אֲדוֹנֵנוּ בֵּר יוֹחָאִי:
אשרינו

תַּעֲלָנוּ בְּשִׁמְחָה לְאַרְצֵנוּ, בְּהַלּוֹלָא דְּבֵר יוֹחָאִי: תְּבַנֶּה לָנוּ
מִקְדָּשֵׁנוּ, בְּזָכוֹת אֲדוֹנֵנוּ בֵּר יוֹחָאִי:
אשרינו

**אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, אֲשֶׁרִיכֶם יִשְׂרָאֵל, לִפְנֵי
מִי אַתֶּם מְטַהְרִין, וּמִי מְטַהֵר אֶתְכֶם, אָבִיכֶם
שְׁבַשְׁמִים. וְאוֹמֵר, מִקּוֹה יִשְׂרָאֵל יְהוָה, מֶה
מִקּוֹה מְטַהֵר אֶת הַטְּמֵאִים, אִף הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא מְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל:**